

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: חורף תשי"ע, 2010
מספר השאלון: 904441
לנבחנים אקסטרניים – 05
תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)
נספח:

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים ושלושה רבעים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.
פרק ראשון	—	סיפור קצר
פרק שני	—	דרמה
פרק שלישי	—	רומאן ונובלה
פרק רביעי	—	שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
פרק חמישי	—	שיר שלא נלמד
- משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (כל פרק – 28 נקודות).
- הפרק הרביעי (שירה – 28 נקודות) והפרק החמישי (שיר שלא נלמד – 16 נקודות) הם **חובה**. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
- ד. **הוראות מיוחדות:**
- (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבהרת להשיב עליה.
  - (2) **חובה** לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
  - (3) **אין** להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
  - (4) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפטילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

השאלות

מהפרקים הראשון, השני והשלישי עליך לענות על השאלות בשני פרקים בלבד, לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 28 נקודות).

פרק ראשון – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מהשאלות 1-3 (לכל שאלה – 14 נקודות).

שים לב: על שאלות 1-2 אין לענות על פי הסיפור "חיזו בטטה".

סיפורים קצרים ונובלות מאת עגנון

שים לב: על שאלה 1 יש לענות רק על פי סיפורים קצרים או על פי נובלות מאת עגנון.

1. שאלת אחריות האדם למעשיו עומדת במרכזם של סיפורים קצרים ונובלות מאת עגנון. הסבר כיצד באה שאלה זו לידי ביטוי בהתנהגותה ובמחשבותיה של הדמות המרכזית בסיפור קצר או בנובלה מאת עגנון שלמדת.

סיפורים עבריים מהמחצית הראשונה של המאה ה-20 וסיפורים מתורגמים

שים לב: על שאלה 2 אפשר לענות רק על פי סיפור עברי מהמחצית הראשונה של המאה ה-20 או על פי סיפור מתורגם.

אין לענות בשאלה זו על פי יצירות מאת עגנון.

2. תאר מערכת יחסים בין דמויות בסיפור עברי מהמחצית הראשונה של המאה ה-20 או בסיפור מתורגם שלמדת. הסבר מה אפשר ללמוד ממערכת יחסים זו על טבע האדם או על החברה האנושית.

חיזו בטטה / סמי ברדוגו

3. הניסיון לשמור על יציבות המשפחה כנגד גורמים המאיימים עליה הוא נושא מרכזי בסיפור "חיזו בטטה".

הסבר והדגם קביעה זו, ובסס אותה על שלוש דוגמאות מהסיפור.

פרק שני – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה רק על אחת מהשאלות 4-5 (לכל שאלה – 28 נקודות).

שים לב: על שאלות 4-5 אפשר לענות רק על פי מחזה מודרני (מחזה מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20).

4. מחזות מודרניים רבים מציגים מצבים של ניכור (זרות) והשפלה.

הסבר כיצד מצב מעין זה בא לידי ביטוי במחזה המודרני שלמדת, ובסס את דבריך על שני סצנות מהמחזה.

5. הסבר את הקונפליקט המרכזי במחזה המודרני שלמדת, והצג שני סצנות שבהן הוא

בא לידי ביטוי. האם קונפליקט זה נפתר במהלך המחזה? נמק את דבריך.

/המשך בעמוד 4/

פרק שלישי – רומאן ונובלה

אם בחרת בפרק זה, ענה רק על אחת מהשאלות 6-11 (לכל שאלה – 28 נקודות).

הדבר / אלבר קאמי – שאלות 6-7

6. הרומאן "הדבר" עוסק במגפה קטלנית המערערת סדרי עולם. בעולם מעורער זה אפשר למצוא גילויים של חסד ונדיבות.
תאר שלושה גילויים כאלה, והסבר את תרומתם למשמעות של הרומאן.
7. הסבר את תפיסת העולם של רייה בנוגע לתפקיד האדם בעולם חסר פֶּשֶׁר.
בסס את תשובתך על שלוש דוגמאות מהרומאן.

רומאן עברי, נובלה עברית*

שים לב: על שאלות 8-9 אפשר לענות רק על פי הרומאן העברי או הנובלה העברית* שלמדת.
אין לענות בשאלות אלה על פי נובלות מאת עגנון.

* אם בחרת להתבסס על נובלה, תוכל לבחור אך ורק מבין הנובלות האלה:
נמלים, מאחורי הגדר, עתליה, נביא, אחרי הילדות, שונא הנסים, כינורו של יוסי,
שלושה ימים וילד, לב הקיץ לב האור, חירבת חיזעה, עוגיות המלח של סבתא סולטנה,
המינה לזיה, רדיקלים חופשיים.

8. תאר את המרחב (הגאוגרפי, החברתי, ההיסטורי, הפוליטי) ברומאן העברי או בנובלה העברית שלמדת, והסבר כיצד הוא משפיע על דמות מרכזית ביצירה ועל הקונפליקטים שהיא מתמודדת אתם.
9. ביצירות רבות המחבר חושף את חיי הנפש של הדמויות באמצעים כגון מונולוג פנימי של הדמויות, דמויות משנה, חלומות, מוטיבים.
הסבר כיצד שני אמצעים כאלה מסייעים לחשיפת חיי הנפש של דמות מרכזית (או שתי דמויות מרכזיות) ברומאן העברי או בנובלה העברית שלמדת. הדגם את דבריך.

שים לב: על שאלות 10-11 אפשר לענות רק על פי הרומאנים האלה:
האמן ומרגריטה, החטא ועונשו, אל המגדלור, אנה קארנינה, בית בודנברוק,
מאה שנים של בדידות, אור באוגוסט, הקול והזעם, מאדאם בובארי, המשפט

10. תאר את המרחב (הגאוגרפי, החברתי, ההיסטורי, הפוליטי) ברומאן שלמדת (מבין הרומאנים המפורטים לעיל), והסבר כיצד הוא משפיע על דמות מרכזית ביצירה ועל הקונפליקטים שהיא מתמודדת אִתָּם.
11. ביצירות רבות המחבר חושף את חיי הנפש של הדמויות באמצעים כגון מונולוג פנימי של הדמויות, דמויות משנה, חלומות, מוטיבים.
הסבר כיצד שני אמצעים כאלה מסייעים לחשיפת חיי הנפש של דמות מרכזית (או שתי דמויות מרכזיות) ברומאן שלמדת (מבין הרומאנים המפורטים לעיל). הדגם את דבריך.

פרק רביעי – שירה

פרק זה הוא חובה (שאלות 12-28). ענה על שתי שאלות,
כל שאלה על שיר מאת משורר אחר (לכל שאלה – 14 נקודות).

שירת ימי הביניים

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

ישנה בחיק ילדות / יהודה הלוי

ישנה בחיק ילדות, למתי תשכבי! / דעי כי נעורים כנערת ננערו!
הלעד ימי השחרות? קומי צאי, / ראי מלאכי שיבה במוסר שחרו,
והתנערי מן הזמן, כצפרים / אשר מרסיסי לילה יתנערו.
דאי כדרור למצא דרור ממעלה / ומתולדות ימים כימים יסערו.
היי אחרי מלכך מרדפת, בסוד / נשמות אשר אל טוב יי נהרו!

א. הסבר את העמדה העולה מהשיר בנוגע לחיי האדם. (9 נקודות)

ב. פרש את הבית תשלישי בשיר, והסבר את תרומתו לביטוי עמדה זו. (5 נקודות)

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

יחידה, שחרי / יהודה הלוי

יחידה, שחרי האל וספיו, / וכקטרת תני שירך באפיו!
הלא אם תרדפי הבלי זמנך, / ותאמרי כי אמת הם כל כשפיו,
ותולי אחריי לילך ויומך / ותערב לך תנומת מושפיו –
דעי כי אין בדיך מאומה, / אבל עץ ייבשו מחר ענפיו.
היי לפני אל הדי ומלכך / אשר באת לחסות תחת כנפיו:
שמו יגדל ויתקדש בפי כל / אשר נשמת אלוה חי באפיו!

א. הסבר את דרישתו של הדובר בשיר מנפשו (מה"יחידה"). (9 נקודות)

ב. פרש את הבית הרביעי בשיר, והסבר את תרומתו לביטוי עמדה זו. (5 נקודות)

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

יעירוני בשמך רעיוני / יהודה הלוי

יעירוני בשמך רעיוני / וישמו הסדיך לפני –
הבינוני דבר נפש יצרתה / קשורה בי – והיא נפלאת בעיני!
ולבי ראך ניאמן בך – / כאלו מעמד הית בסיני.
דרשתיך בחיוני – ועבר / כבודך בי וירד בעוני.
5 הקימוני שעפי מיוצעי / לברך שם כבודך אדני.

א. הסבר מה מאפיין את הקשר בין המאמין לאלוהיו בשיר זה. (9 נקודות)

ב. פרש את הבית השני בשיר, והסבר את תרומתו לביטוי קשר זה. (5 נקודות)

שירת ביאליק

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

זריתי לרוח אנחתי / חיים נחמן ביאליק

זריתי לרוח אנחתי
וירנה החול דמעת עיני;
הרוח! אם תמצא את אחי
אמר-לו – אודה עשן הנני.

אמר-לו: בי נבע מקור אורה –
וויבש נטפים נטפים;
בלבבי שלהבת יקדה –
ותדעך רשפים רשפים.

ועתה מעיני כמו פצע:
רק שותת ומטפטף לפעמים;
ולבבי עוד יעשן במסתר
מגולל באפר ובדמים –

הסבר את התהליך המתואר בשיר.

בתשובתך הסבר גם כיצד יסודות המים והאש ממחישים תהליך זה.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

אחרי מותי / חיים נחמן ביאליק

אחרי מותי ספדו פכה לי:
„היה איש – וראו: איננו עוד;
קדם ומנו מת האיש הזה,
לשירת חייו באמצע נפסקה;
וצר! עוד מזמור אחד היה-לו –
והנה אבד המזמור לעד,
אבד לעד!

וצר מאד! הן כגור היה-לו –
נפש חיה וממללה,
והמשורר מדי דברו בו
את-כל-ריוי לבו הגיד לו,
וכל-הנימין ידו דובבה,
אף רז אחד בקרבו הכחיד,
סחור סחור לו אצבעותיו פזו,
נימה אחת אלמה נשארה,
אלמה נשארה עד-היום!

וצר מאד, מאד, מאד!
כל-נימיה וצה נימה זו,
דומם וצה, דומם רעדה,
אל-מזמורה, דודה גואלה,
קמהה, צמאה, עגמה, נכספה,
כאשר יעגם לב למזמן לו;

ואם-התמהמה – בכל-יום חפתה-לו
ובנהימה טמירה שועה-לו –
והוא התמהמה אף לא-בא,
אף לא-בא!

וגדול מאד, מאד, מאד הכאב!
היה איש – וראו: איננו עוד,
לשירת חייו באמצע נפסקה;
עוד שיר מזמור אחד היה-לו,
והנה אבד המזמור לעד,
אבד לעד!

הסבר והדגם את הגורם לתחושת ההחמצה שמביע המשורר בשיר.
הצג והסבר שלושה אמצעים רטוריים בשיר המבטאים את גודל ההחמצה.

שירת המאה ה-20

שירי לאה גולדברג

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר א מתוך מחזור השירים: **מבית אמי** / לאה גולדברג

מתה אמה של אמי
באביב ימיה. ובתה
לא זכרה את פניה. דיוקנה הקרוט
על לבו של סבי
נמקה מעולם הדמיוח
אחרי מותו.

רק הראי שלה נשתיר בבית.
הצמיק מרב שנים במשפחת הססף.
נאני, נכדקה החורת, שאינני דומה לה,
מביטה היום אל תוכו כאל תוף
אגם הטומן אוצרותיו
מתחת למים.

עמק מאד, מאחורי פני,
אני רואה אשה צעירה
ורדת לחיים מתנכת.
ופאה נכרית לראשה.
היא עונדת
עגיל מארדך אל תנוף אונת. משחילתהו
בנקב זעיר בפשר הענף
של האון.

עמק מאד, מאחורי פני, קורנת
והובית בהירה של עיניה.
הראי ממשיך את מסרת
המשפחה:
שהיא הייתה יפה מאד.

כיצד הפער בין מציאות ובין דמיון בא לידי ביטוי בשיר, ובאיזה אופן המשוררת מגשרת על

פער זה? הסבר והדגם את דבריך.

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הַאֲמַנִּים עוֹד יְבוֹאוּ יָמִים / לאה גולדברג

הַאֲמַנִּים עוֹד יְבוֹאוּ יָמִים בְּסִלְיָהּ וּבְחֶסֶד,
וְתִלְכִי בַשָּׂדֶה, וְתִלְכִי בּוֹ פֶהֱלֶךְ הַתָּמָר,
וּמְחֹשֶׁף כַּף־רִגְלֶךְ יִלְטֶף בְּעֵלֵי הָאֲסַפְסֹת,
אוּ שְׁלִפְי־שֶׁבֶלִים יִדְקְרוּךְ וְתִמְסַק דְּקִרְתָּם.

אוּ מָטָר יִשְׁיַנֵּף בְּעֵדֶת טְפוֹתָיו הַדּוֹפְקֹת
עַל כַּתְפֶיךָ, תוֹף, צְנָאָרָךְ, וְרֵאשֶׁף רִעְנָן.
וְתִלְכִי בַשָּׂדֶה הַרְטֹב וְרִחֹב כֶּף הַשֶּׁקֶט
כְּאוֹר בְּשׂוּלֵי הָעֵנָן.

וְנִשְׁמָתְךָ אֶת רִיחוֹ שֶׁל הַתְּלָם נְשׂוּם וְרִגוּעַ,
וְרֵאִית אֶת הַשֶּׁמֶשׁ בְּרֵאֵי־הַשְּׁלֹלִית הַזֹּהָב,
וּפְשׁוּטִים הַדְּבָרִים וְחַיִּים, וּמְתָר בָּם לְנִגּוּעַ,
וּמְתָר, וּמְתָר לְאַהֲבָה.

אֶת תִּלְכִי בַשָּׂדֶה, לְבִדְדָךְ, לֹא נִצְרָבֶת בְּלֶהֱט
הַשְּׂרָפּוֹת, בְּדָרְכִים שְׂסֻמְרוֹ מְאִימָה וּמְדָם.
וּבִישֶׁר־לִכְבּ שׁוֹב תִּהְיִי עֲנָה וְנִכְנָעַת
כְּאֶחָד הַדְּשָׁאִים, כְּאֶחָד הָאֲדָם.

הסבר על פי השיר כולו את המשמעות של ההליכה בשדה. הדגם את דבריך.

בתשובתך התייחס גם לעובדה שהשיר נכתב בעיצומה של מלחמת העולם השנייה (1943).

19. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרינו.

חמסין של ניסן / לאה גולדברג

אָכַן אֲדַע, זֶה יוֹם לֹלֵא תְמוּרָה
וְלֹא נִפְל דְּבַר וְלֹא אֲרַע
וְלֹא יִבְדִּיל בֵּינֵנוּ לְבֵין יָמִים
צִיּוֹן וְאוֹת אֲשֶׁר מְטוֹב עַד רַע.

וְרַק לְשִׁמְשׁ רֵיחַ שֶׁל יַסְמִין,
וְרַק לְאַבְּן קוֹל שֶׁל לֵב פּוֹעֵם,
וְרַק לְעָרֵב צְבֹעַ שֶׁל תְּפוּחַ,
וְרַק לְחוּל שְׁפָתַיִם מְנַשְׁקוֹת.

אֵיךְ אֲוֹכְרָנוּ, אֱלֹמוֹנֵי סְתָמִי,
אֵיכָה אֲשַׁמְרֵךְ חֶסְדוֹ הַפְּתֹאוֹמֵי,
אֵיךְ אֲאַמִּין שִׁיּוֹם אֶחָד הָיָה
כֹּל נִיד וְרֵיחַ עֵצִים מַעֲצָמֵי?

כִּי כָּל אֵילָן הָיָה מִכְרֵשׁ רוֹטֵט,
וְלִדְמָמָה עֵינַיִם שֶׁל יְלָדָת,
וְלִדְמָעוֹת נִיחוּחַ הַלְּבָלוּב,
וְשֵׁם הָעִיר כְּשֵׁם אֶתְרֵתֵי.

השיר עוסק בקושי לבטא חוויה חושית עזה ולשמר אותה בזיכרון.

כיצד מעוצבת לאורך השיר ההתמודדות עם קושי זה? הסבר והדגם את דבריך.

20. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.
סונט ט מתוך מחזור הסונטות: **אהבתה של תרזה די־מון** / לאה גולדברג

מחלוני וגם מחלונך
אותו הגן ושקף, אותו הנור,
ויום תמים מתר לי לאהב
את הדברים אשר לטפה עינה.

מול מחלונך וגם מול מחלוני
בלילה שר אותו ומיר עצמו,
ועת ירטיט לבך בתלומו
אעור ואצוין לו גם אני.

הארץ חזקה, שבו כל מחט
את מבטך גושאת בטל טהור,
עם בקר יחדמי בכרכת -

דברים רבים מאד אהבנו יחד,
אך לא נרח באשנבך תאור
עת בדידותי נעשה בבדידותך.

מהי התובנה החדשה של המשוררת, המשתמעת משנת השורות המסיימות את השיר?
הסבר כיצד שורות אלה מאירות את משמעות הסונט.

21. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

לא כְּרוּשׁ / יהודה עמיחי

לא כְּרוּשׁ,
לא בכת אחת, לא בלי,
אלא כְּרוּשׁ, בְּאַלְפֵי יְצִיאֹת זְהִירוֹת־יְרֻקוֹת,
להיות מסתר בהרבה ילדים במשחק
ואחד מחפש.

ולא כְּגֹבֵר הַיַּחֲדִיד,
כְּבֶן־קִישׁ, שְׁמֵצָאוֹהוּ רַבִּים
ועשו אותו לְמֶלֶךְ.
אלא כְּנֶשֶׁם בְּהֶרְבֵּה מְקוֹמוֹת
מעננים רבים, להתחלחל, להיות שתוי
פיות רבים, להיות נשום
כְּאוֹיֵר בְּשָׁנָה וּמְפֹזֵר כְּפְרִיָּה בְּאֵבִיב.

לא הַצֵּלְצוּל הַחֹר, הַמְעוֹרֵר
בְּשַׁעַר הַרֹפֵא הַתּוֹרֵן,
אלא בְּדַפְיֻקוֹת, בְּהֶרְבֵּה אֲשַׁנְבִּים
בְּכַנִּיסוֹת צְדָדִיּוֹת, בְּהֶרְבֵּה דְפִיקוֹת לֵב.

ואחֲרֵי־כֵן הַיְצִיָּאָה הַשְּׂקֵטָה, כְּעֵשׂוֹ
בְּלִי תְרוּעָה, שֶׁר מִתְפַּטֵּר,
ילדים עיפים ממשחק,
אֶבֶן בְּגִלְגוּלִים הָאֲחֵרוֹנִים

לאחר המורד התלול, במקום שמתחיל
מישור הותור הגדול, אשר ממנו,
בתפלות המתקבלות,
עולה אֶבֶן בְּהֶרְבֵּה רְבוּא גְרִיִּדִים.

מבנה השיר מבוסס על ניגודים, כמו יחיד ורבים, סביל ופעיל (פסיבי ואקטיבי),
חיים ומוות.

הסבר כיצד ניגודים אלה בשיר בונים את משמעותו. בסס את תשובתך על שלוש
דוגמאות מהשיר.

22. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

תִּירִים / יהודה עמיחי

בקורי אבלים הם עורכים אצלנו,
יושבים ביד ושם, מרצינים ליד הכתל המערבי
וצוחקים מאחורי וילונות כבדים פחדרי מלון,

מצטלמים עם מתים חשובים כקבר רחל
ובקבר הרצל ובגבעת התחמשת,
בוכים על יפי גבורת נערינו
וחושקים בקשיחות נערוטינו
ותולים את תחתונייהם
ליבוש מהיר
באמבטיה פחלה וצוננת.

פעם ישבתי על מדרגות ליד שער במצודת דוד, את שני
הסלים הכבדים שמתי לידי. עמדה שם קבוצת תִּירִים
סביב המדריו ושמשתי להם נקצת ציון. "אתם רואים
את האיש הזה עם הסלים? קצת ימינה מראשו נמצאת
קשת מן התקופה הרומית. קצת ימינה מראשו". אבל
הוא זו, הוא זו! אמרתי בלבי: הגאלה תבוא רק אם יגידו
להם: אתם רואים שם את הקשת מן התקופה הרומית?
לא חשוב: אבל לידה, קצת שמאלה ולמטה ממנה, יושב
אדם שקנה פרות וירקות לביתו.

לדעת המשורר, מה הם הערכים החשובים, ומה הם הערכים החשובים פחות?

הסבר כיצד הבחנה זו מעוצבת בשיר.

23. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרייך.

שיר 10 מתוך מחזור השירים: **טיול ישראלי** / יהודה עמיחי

אני זוכר שאלה בספר לימוד החשבון,
על רכבת שיוצאת ממקום אחד ורכבת אחרת
שיוצאת ממקום אחר. מתי יפגשו?
ואף אחד לא שאל מה יקרה כאשר יפגשו,
אם יעצרו או יעברו אחת על פני השנייה ואולי יתנגשו.
ולא היתה שאלה על איש שיוצא ממקום אחד
ואשה שיוצאת ממקום אחר. מתי יפגשו
והאם בכלל יפגשו ולכמה זמן יפגשו?
ובדבר ספר לימוד החשבון. עכשו הגעתי
אל העמודים האחרונים שבהם רשימת הפתרונות.
ואז היה אסור להסתכל בהם ולהשתמש בהם.
עכשו מתר. עכשו אני בודק
במה צדקתי ובמה טעיתי
וידע מה עשיתי נכון ומה לא עשיתי. אמן.

ל"ספר לימוד החשבון" משמעות כפולה בשיר.

הסבר והדגם כיצד מעוצבת משמעות כפולה זו בשיר.

24. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

משלשה או ארבעה בחדר / יהודה עמיחי

משלשה או ארבעה בחדר
תמיד אחד עומד ליד החלון.
מכרה לראות את העול בין קוצים
ואת השרפות בגבעה.
וביצד אנשים שיצאו שלמים
מהורים בערב כמטבעות עוף לביתם.

משלשה או ארבעה בחדר
תמיד אחד עומד ליד החלון.
שערו האפל מעל למהשבותיו.
מאחוריו המלים.
ולפניו הקולות הנודדים בלי תרמיל,
לבבות בלי צידה, נבואות בלי מים
ואבנים גדולות שהושבו
ונשארו סגורים כמכתבים שאין
להם כתבת ואין מקבל.

הסבר את תפקידו של האדם היעומד ליד החלון.

מהי לדעתך, עמדתו של המשורר כלפיו? נמק את דבריך.

שירי דליה רביקוביץ

25. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

גְרוֹיטְצִיָּה / דליה רביקוביץ

בְּקוֹלְנוֹעַ הַחֲשׂוֹף
שְׁנֵי אֲנָשִׁים שֵׁשׁ בֵּינֵיהֶם הַפְּרוֹת מְגַבֵּלֶת
יָשְׁבוּ
וְרָאשֵׁיהֶם הִגִּיעוּ לַיָּדַי נְגִיעָה.
וְלֹא הֵיטָה זֹאת יָד הַמַּקְרָה.
כָּלֵל וְכָלֵל לֹא יָד הַמַּקְרָה.
הוּא הַכִּיר בְּנוֹכְחוֹתָהּ
לֹא אֲדִישָׁה לְנוֹכְחוֹתוֹ.
צֵל שֶׁל הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶיךָ.
וְהִיא בְּלִבָּהּ: הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶיךָ.
לֹא נָפֵל בֵּינֵיהֶם כְּרֶק וְרַעַם,
הֵיטָה רֵאשִׁית
שֶׁל תְּנוּעַת אֲדָמָה חוֹתֶרֶת וְסֻמוּיָהּ.
הִיא חֲשָׂה בְּזֹאת הֵיטֵב.
הִיא חֲשָׂה הַפְּתָעָה.
הִיא קָמָה וַיִּצְאָהּ.

כיצד מעוצב בשיר זה המתח בין הרגיל והיום יומי לבין המפתיע והמאיים? הסבר והדגם

את דבריך.

26. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

עומד על הכביש / דליה רביקוביץ

עומד על הכביש בלילה האיש הזה
שהיה בשכבר הימים אבא שלי.
וחיבת אני לגשת אליו למקום צמדו
מפני שאני הייתי הבת הבכורה שלו.

ובכל לילה ולילה הוא עומד לבדו במקומו
ואני חיבת לירד למקומו ולבוא.
ורציתי לשאל את האיש עד מתי חיבת אני.
ונדעתי זאת מראש שתמיד חיבת אני.

במקום שהוא עומד ישנו חשב סכנה
כביום שהלך בכביש ודרסה אותו מכונית.
וכך הכרתי אותו ונתתי בו סימנים
שזה האיש עצמו היה פעם אבא שלי.

הוא אינו מדבר לי מלת אהבה אחת
למרות שהיה בשכבר הימים אבא שלי
ולמרות שאני הייתי הבת הבכורה שלו
הוא אינו יכול לדבר לי מלת אהבה אחת.

תאר והסבר את המורכבות המאפיינת את תחושת היתמות של המשוררת לאורך השיר.

27. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

זכרונות חמים / דליה רביקוביץ

תאר לך: רק האבק לנה אותי
ולא הנה לי מלנה אחר.
הוא הלך אתי לגן הילדים
והנה מסכסך את שערוטי
בימי ילדותי החמים ביותר.

תאר לך מיהו שלנה אותי,
ולכל חברוטי הנה אחר.
בחרף, בפרס ערסלים אימים,
והעננים טורפים את צידם,
תאר לך מיהו שלנה אותי
ועד כמה רצייתי מלנה אחר.

ורעוני העצים שקשקו, ולשעה
נתאויתי לשכן ביחידות עם הרוח.
לילות רבים הייתי הוזה
על בתים אחרים, רטבים מאהבה.
תאר לך כמה הייתי מקפסחת,
שזה המלנה היחיד שלי.

בימות החמסין הייתי מפליגה
עד עיר בירתם של הלוחמים.
הייתי מלאה הפקרות מאשרת.
לא רצייתי לשוב כל עוד בי רוחי,

אולם בשובי הייתי כעורב
שנקטו בו קרוביו העורכים,
ולא הנה לי שום מלנה,
ורק האבק לנה אותי.

הסבר מה מאפיין את זיכרונות הילדות וההתבגרות של המשוררת.
באילו דרכים היא מעניקה להם עוצמה רגשית? הדגם את דבריך.

28. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

סינדרלה במטבח / דליה רביקוביץ

נטויות גרון.
והיא לא ממש רצתה להיות במקומן.
אופרות אינסופיים היו לה בדמיון
ממש אינסופיים
וקלא צורה.
היתה לה פקעת קטנה של חם בגרון
והלמות לב עזה, חולנית.
והיא היתה מחויז לכלם
בזכיה, קודמת
מוכנה בכל עת לחדל להתקיים.
היתה לה נקדת תפוחית
נדירה ברחוקה
כאלו ישבה על כוכב מאדים
כוכב המלחמה.
והיא קמצה את אגרופיה ואמרה:
אני יוצאת למלחמה.
ואחר כך נרדמה.

השעות הטובות של סינדרלה עברו שם למטה במטבח
היתה לה חרות הדעת
אם נאמר את זה כך.
היא הדקה את גדיה אל רמותיה
שערותיה היו מכסות שמן.
היא הקליגה בדעתה למרחקים
בלתי משערים
בלתי מסבירים
תחושות שדעה בלי לנזב בשמן.
והיא השפילה את עיניה לסגור
המרבב והמכתם
ונדעה אינה מרסק גדול יש בין הכא להקם
אם בכלל נתן לשער
ומה שמתחיל כאן ועכשו
אין לו סיום בזמן
ולא נקדת זמן.
והיא עשתה סביבה עגול
וסמנה לעצמה סימן
דמיוני כמובן.
נראתה את השמים והן יוצאות במיטב בגדיהן
הדורות, מפארות, נוספות בשמים

"היתה לה חרות הדעת / אם נאמר את זה כך." (שורות 2-3)

הסבר והדגם כיצד מתבטאת חירות זו בשיר, ומה מאפשר אותה.

על פי השיר, האם החירות מפצה את סינדרלה על מצבה? נמק את דבריך.

פרק חמישי – שיר שלא נלמד

פרק זה הוא חובה – ענה על שאלה 29 (16 נקודות).

29. קרא את השיר "שטפון" מאת אלמוג בהר שלפניך, וענה על הסעיפים א-ב שאחריו.

שטפון / אלמוג בהר

"אבל ראי, כמה מגזמת עתה הפרידה ליד הפגישה" – יהודה עמיחי

ראי, אהבתי היתה מגזמת
היא מלאה את כלי
ואז החלה לגלש
ובקשתי להעביר מעט ממנה אליך
שלא תשפך לשוא
אבל את כבר היית מלאה באהבה אחרת
ולך לא נותר בה מקום

(אנחנו כלי קבול צרים מלהכיל)

ראי, כמה השקיעה מגזמת
מזיעה, מתאדמת, מבכה, מתנשמת
גם לה יש טעם לדרמה
בשעת הפרידה

ראי, גם תחנתי מגזמת

מתוך ספר השירים צמאון בארות, 2008

- א. הסבר את השלבים השונים של הקשר הזוגי המתואר בשיר. (6 נקודות)
- ב. שם התואר "מוגזמת" נזכר בבתי השיר שלוש פעמים, ובכל פעם בהקשר אחר. הסבר כל אחד מהקשרים אלה. בתשובתך התייחס גם לתרומה של הלשון הציונית להמחשת הגזמות אלה. (10 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים: שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך